Татарстан Республикасының мәгариф һәм фән министрлыгы
“Түбән Кама эретеп ябыштыру -монтажлау көллияте” дәүләт автоном һөнәри белем учреждениесе

Үзлектән эш өчен методик күрсәтмәләр

Укыту фәне:

Татар теле

УҺБ белгечлеге:

22.02.06 - эретеп ябыштыру производствасы;
23.02.03 – автомобиль транспортына техник ремонт, хезмәт күрсәтү;
19.02.10 – иҗтимагый туклану буенча азык – төлек технологы;
11.02.12 – почта элемтәсе

Түбән Кама
2015

Татар теленең үзлектән эш өчен методик күрсәтмәләре Татарстан Республикасы мәгариф һәм фән министрлыгының башлангыч һөнәри белем бирү училищелары һәм лицейлары өчен татар теле һәм әдәбияты үрнәк программасына нигезләнеп эшләнде.

Төзүче оешма: "Түбән Кама эретеп ябыштыру-монтажлау көллияте" дәүләт автоном һөнәри белем учреждениесе

Төзүче: Хәйретдинова Зөлфия Рафик кызы, укытучы.

"Түбән Кама эретеп ябыштыру- монтажлау көллияте" дәүләт автоном һөнәри белем учреждениесе предмет ара цикл комиссиясендә каралды һәм тәкъдим ителде:

Гомуми белем бирү укытучыларының, математика һәм гомуми фәнни укыту, гомуми гуманитар һәм социаль – игътисад укыту циклында.

Гомуми белем бирү укытучыларының, математика һәм гомуми фәнни укыту, гомуми гуманитар һәм социаль – игътисад укыту циклырәисе

_________ А.Д.Сибгатуллина

Гомуми белем бирү укытучыларының, математика һәм гомуми фәнни укыту, гомуми гуманитар һәм социаль – игътисад укыту циклының протоколы

№ 1, "18" 08 2015 ел

Эчтәлек **Битләр**

1. **Аңлатма язуы (аннотация, кереш)_______________ 1**

2.Үзлектән эшләрнең тематик бирелеше

(сәгатьләр саны):_______________________________ 2

3. **Методик күрсәтмәләр буенча үзлектән эшләрнең төрләре :_____________________________ 3 – 14**

4. **Кушымта______________________________________ 15 - 16**

Аңлатма язуы.

Татарстан Республикасы мәгариф һәм фән министрлыгының башлангыч һөнәри белем бирү училищелары һәм лицейлары өчен татар теле һәм әдәбияты программасы белән яраклаштырып “Татар теле”фәнене буенча программа төзелде. Программада максималь уку йөкләнешенә 59 сәгать; шул исәптән мәҗбүри аудитор уку йөкләнешенә 39 сәгать; студентларның үзлектән эшенә 20 сәгать бирелә.

Үзлектән эшнең максаты:

- укучыларның сүзлек байлыгын арттыру, үтелгән теманы тирәнтен аңлау; сөйләм һәм язма телен үстерү белән берррәттән, рухи дөньясын баету, реаль чынбарлыкка дөрес караш формалаштыру, тормыш вакыйгаларына хәбәрдарлыгын тәэмин итү;
- татар теленнән алынган гамәли материалны (тел системасын) аңлап үзләштерүне һәм тел фәнен яхшы белүне тәэмин итү; гамәли тел материалларын хәтердә калдырып һәм тәрбияви максатны күздә тоткан хәлдә, телдәге сурәтләү чараларын дөрес һәм урынлы кулланып, грамоталы итеп һәм дөрес каллиграфия белән яза белүләренә ирешү, идея дәрәҗәсенең югары булуын тәэмин итү, текст өстендә эшләү күнекмәләрен камилләштерү, үзеңнең һәм иптәшләреңнең кылган гамәлләренә дөрес бәя бирү, информация чыганакларыннан кирәкле мәгълүматларны таба һәм куллана белергә өйрәтү;
- укучыларда дәреслек һәм өстәмә әдәбияттан (фәнни чыганаклар, төрле сүзлекләр, вакытлы матбугат) дөрес файдалану күнекмәләрен үстерү, план, таблицалар, презентацияләр, схемалар, конспектлар төзү, рефератларны дөрес һәм грамоталы язарга өйрәтү; бәйләнешле сөйләм культурасын үстерү өчен, укучыларда укыганны һәм сөйләгәнне кабул итү, сөйләмнән урынлы файдалану.

Үзлектән эш төрле төрләрдә бирелә. Мәсәлән: план төзү, таблица, презентация, схема, конспект, реферат.

Һәр төргә аңлатма язуы бирелә, шулардан чыгып студентлар эшлиләр. Һәр эшне тикшерү өчен бәяләү кретирияләре эшләнелгән, материалны кайдан табып, туплар өчен әдәбият исемлеге һәм интернет ресурлар бирелгән.Үзлектән эш укытучы тарафыннан бәяләнә. Әйбәт эшләргә рәхмәт хатлары, мактау кәгазе, бәяләмәләр бирелә.

Тематик план

№ п/п	Разделлар һәм темалар исемлеге	Сәгатьләр саны
1 нче бүлек	**Тел – аралашу чарасы, иҗтимагый һәм сәяси күренеш**	**2**
1.1	“ Тел – шартлы билгеләр системасы” дигән темага реферат язарга	2
2 нче бүлек	**Фонетика. Орфоэпия. Графика. Аваз. Фонема.**	**2**
2.1	“Сузыклар һәм тартыклар ассимиляциясе” дигән темага таблица төзү	2
3 нче бүлек	**Язу тарихы**	**1**
3.1	“ Рун, уйгур, гарәп язуы, кирилица” дигән темага реферат язарга.	1
4нче бүлек	**Лексика**	**2**
4.1	“Лексика” темасына презентация ясарга.	2
5 нче бүлек	**Морфология**	**13**
5.1	“Исем” темасына презентация ясарга.	2
5.2	“Сыйфатлар” темасына таблица төзү	1
5.3	“Санның грамматик билгеләре” темасына презентация ясарга.	1
5.4	“Алмашлыклар” темасына презентация ясарга.	2
5.6	“Фигыль” темасына презентация ясарга.	1
5.7	“Аналитик, затланышсыз, ярдәмче фигыльләр” дигән темага план төзү.	2
5.8	“Сыйфат дәрәҗәләре” темасына таблица төзергә.	2
5.9	“Хәбәрлек һәм модаль сүзләр. Аваз ияртемнәре” дигән темаларны конспектларга	2
	Барлыгы:	**20**

№ 1. Тема: “ Тел – шартлы билгеләр системасы”

Программа буенча бу темага 2 сәгать бирелә.

Максат: Теманы тирәнтен өйрәнү. Телнең иҗтимагый ролен, тарихи үсешен, төркемнәрен, татар теленең диалектларын үзләштерү һәм аларны тасвирлап бирү.

Бирем: “ Тел – шартлы билгеләр системасы” дигән темага реферат язарга.

Эш тәртибе:

Проблеманы билгеләү.

Реферат язганда тема буенча каралган төп проблеманы ачу иң әһәмиятле мәсьәлә.

Тема буенча материал җыю.

Кирәкле материалларны үз эченә алган әдәбият исемлеген төзергә. Моның өчен китапханәләрдәге каталоглар, газета-журнал, интернеттагы сайтлар белән танышырга кирәк. Тиешле әдәбиятны җыйганнан соң , чыганаклар , әдәбият б/н эшләргә керешергә.Аерым битләргә үзеңә кирәкле мисалларны, нәтиҗәләрне ,төп мәсьәләләрне, әсәрләрнеңисемен, аларның авторларын, битләрен язып куярга кирәк.

План төзү.

Рефератның эчтәлеген төгәл белгәч, караламада план төзергә була. План, гадәттә, кереш, 2-5 пункт төп һәм йомгаклау өлешеннән тора.

Рефератның төп өлеше буенча эш.

План төзегәннән соң, аерым сорауларныңэчтәлеген уйларга, сайлап алынган әдәбиятны игътибар белән укырга , аерым цитаталарны язып алырга , укыганда туган фикерләрне дә язып куярга кирәк.Рефератның күләме 8-10 бит машина язуы(якынча 30 юл һәр юлда 60 билге).

Компьютерда язганда Times New Roman шрифтын куллану яхшы.Кереш өлешендә (1-2 бит) теманың актуальлеген, өйрәнелә торган теманы ачу өчен нинди эшләр эшләнгәнен күрсәтергә кирәк. Төп өлешнең пунктларында кереш өлештәге *ни өчен* ? дигән сорауга киңәйтелгән җавап язылә.Йомгаклау (1-2 бит) тема буенча төп нәтиҗәләрне ачарга тиеш.

Әдәбият чыганаклары:

-“Татар теле” дәреслек, 10 кл., Р.С.Абдуллина, Г.М.Шәйхиева, Казан, “Мәгариф” нәшрияты, 2006;“Татар теле ”,

-Татар теле” дәреслек, 11 кл. Ф.С.Сафиуллина, С.М.Ибраһимов, “Мәгариф” нәшрияты, 2006 ел.

Интернет ресурлар:

1. Татар теле һәм әдәбияты — Википедия ru.wikipedia.org›wiki/Татар теле

2. Мин татарча сөйләшәм www.proshkolu.ru

3. Tatar.com.ru: татар теле

Рефератны оформить итү.

Титул битендә күрсәтелә: предмет, рефератның темасы, студентның фамилиясе, инициаллары, студентның төркеме.Иң өстә уку йортының исеме,уртада реферат, предмет, теманың исеме, астарак рефератны язучының төркеме, исем , фамилиясе, укытучының фамилиясе, инициалы, должносте , иң аста уку йортының урнашкан урыны, рефератның язылу елы куела. (1нче кушуымтаны кара)

Икенче биттә рефератның планы бирелә.Кереш һәм йомгаклау өлешенә номер куелмый .Төп өлешнең пунктлары рим цифрлары,ә подпунктлар гарәп цифрлары белән тамгаланалар.Цитатаны үзгәрешсез язырга, куштырнаклар эченә алырга,чыганакка искәрмә (сноска) ясарга кирәк.Реферат кулланылган әдәбият исемлеге белән тәмамлана. Башта чыганаклар (документлар, мемуарлар һәм б.),аннан монографияләр, газета- журналлардагы мәкаләләр, (барысы да алфавит тәртибендә,номерлап язылә) санап кителә.

Рефератның структурасы

- Титул бите
- Планы
- Кереш
- Төп өлеш
- Йомгаклау

– Кулланылган әдәбият
– Кушымта

Рефератны бәяләү өчен критерийлар:
Эшнең темага төгәл туры килүе – 3 балл;
Теманың тулысынча ачылуы – 5 балл;
Фактик материалларның дөреслеге – 2 балл;
Эчтәлекнең эзлекле булуы – 2 балл;
Рефератны яклау, язылган фикерне төгәл итеп сөйләмдә бирү – 5 балл.

Бәяләү.
- 16 – 17 балл – «5»
- 14 – 15 балл – «4»
- 11- 13 балл – «3»
- 11баллдан түбән булса – “2”

Үтәлү вакыты: Икенче дәрескә алып килергә.

Рефератны яклау.
Студент язылган рефератны укый, кыскача эчтәлегеен аңлата. 10-15 мнут вакыт бирелә.

№ 2. Тема:“Сузыклар һәм тартыклар ассимиляциясе”

Программа буенча бу темага 2 сәгать бирелә.

Максат: Теманы тирәнтен өйрәнү. Сузыкларның һәм тартыкларныңтөркемнәрен үзләштерү һәм аларны тасвирлап бирү.

Бирем: “Сузыклар һәм тартыклар ассимиляциясе” дигән темага таблица төзергә.

Эш тәртибе:
- таблицаның исемен язарга (ике таблица булырга тиеш, берсе сузыклар өчен, икенчесе тартыклар өчен);
- кирәкле әдәбиятны әзерләргә;
- бирелгән текстны игътибар белән укырга
- таблицаны тутырырга

Таблицаныоформить итү.
Табылган материалны дөрес итеп таблицага тутырырга, А4 форматта бастырырга. Күләме 2-3 бит булырга тиеш.

Әдәбият чыганаклары:
-“Татар теле” дәреслек, 10 кл., Р.С.Абдуллина, Г.М.Шәйхиева, Казан, “Мәгариф” нәшрияты, 2006 ел.
- Интернет ресурлар:
1. Татар теле һәм әдәбияты — Википедия ru.wikipedia.org›wiki/Татар теле
2. Мин татарча сөйләшәм www.proshkolu.ru
3. Tatar.com.ru: татар теле

Структурасы:
- Титул бите
- Таблица тутырылган битләр.

Таблицаныбәяләү өчен критерийлар:

№	Критерия билгесе	Методик билге	Югары дәрәҗәдә үтәлгән эш	Уртача дәрәҗәдә үтәлгән эш	Түбән дәрәҗәдә үтәлгән эш
			3 балл	2 балл	1 балл
1	Бирем белән язылган мәгълүмәт	Укытучының тикшерүе	Таблицаның эчтәлеге бирем белән туры килә.	Таблицаның эчтәлеге бирем белән туры килә, ләкин кайбер урыннарда хаталар бар.	Таблицаның эчтәлеге бирем белән туры килми.

	туры килү.				
2	Таблицадагы материал чиста һәм дөрес эшләнелгән	Укытучының тикшерүе	Таблицадагы материал чиста, дөрес,аңлашырлык итеп эшләнелгән, кирәкмәгән материаллар юк.	Таблица материал белән тутырылган,ләкинкирәкмәгән материаллар бар	Студентлар тулы итеп җавап бирмәгәннәр, хаталары бик күп.
3	Оформить итүнең дөреслелеге	Эшне тикшерү	Таблицаныоформить итүе таләпләр белән тулысынча туры килә	Таблицаныоформить иткән хаталар җибәргән.	Таблицаныоформить итүе таләпләрнең кайбер очраклары гына туры килә, граматик хаталар бик күп.

Бәяләү.
- 8 – 9 балл – «5»
- 6 – 7балл – «4»
- 5 балл – «3»
- 5баллдан түбән булса – “2”

Үтәлү вакыты: Икенче дәрескә алып килергә.

Тикшерү: Таблицаны укып күрсәтергә, телдән сорауларга җавап бирергә.

№ 3. Тема:“Рун, уйгур, гарәп язуы, кирилица”

Программа буенча бу темага 1 сәгать бирелә.

Максат: Теманы тирәнтен өйрәнү. Язу төрләрен белү, аларны аерырга өйрәнү.

Бирем: “ Тел – шартлы билгеләр системасы” дигән темага реферат язарга.

Эш тәртибе:

Проблеманы билгеләү.

Реферат язганда тема буенча каралган төп проблеманы ачу иң әһәмиятле мәсьәлә.

Тема буенча материал җыю.

Кирәкле материалларны үз эченә алган әдәбият исемлеген төзергә. Моның өчен китапханәләрдәге каталоглар, газета-журнал, интернеттагы сайтлар белән танышырга кирәк. Тиешле әдәбиятны җыйганнан соң , чыганаклар , әдәбият белән эшләргә керешергә.Аерым битләргә үзеңә кирәкле мисалларны, нәтиҗәләрне,төп мәсьәләләрне, әсәрләрнеңисемен, аларның авторларын, битләрен язып куярга кирәк.

План төзү.

Рефератның эчтәлеген төгәл белгәч, караламада план төзергә була. План, гадәттә, кереш, 2-5 пункт төп һәм йомгаклау өлешеннән тора.

Рефератның төп өлеше буенча эш.

План төзегәннән соң, аерым сорауларныңэчтәлеген уйларга, сайлап алынган әдәбиятны игътибар белән укырга , аерым цитаталарны язып алырга , укыганда туган фикерләрне дә язып куярга кирәк.Рефератның күләме 8-10 бит машина язуы(якынча 30 юл һәр юлда 60 билге).
Компьютерда язганда Times New Roman шрифтын куллану яхшы.Кереш өлешендә (1-2 бит) теманың актуальлеген, өйрәнелә торган теманы ачу өчен нинди эшләр эшләнгәнен күрсәтергә кирәк. Төп өлешнең пунктларында кереш өлештәге *ни өчен* ? дигән сорауга киңәйтелгән җавап языла.Йомгаклау (1-2 бит) тема буенча төп нәтиҗәләрне ачарга тиеш.

Әдәбият чыганаклары:

-“Татар теле” дәреслек, 10 кл., Р.С.Абдуллина, Г.М.Шәйхиева, Казан, “Мәгариф” нәшрияты, 2006 ел.

- Интернет ресурлар:

1. Татар теле һәм әдәбияты — Википедия ru.wikipedia.org›wiki/Татар теле

2. Мин татарча сөйләшәм www.proshkolu.ru

3. Tatar.com.ru: татар теле

Рефератны оформить итү.

Титул битендә күрсәтелә: предмет, рефератның темасы, студентның фамилиясе, инициаллары, студентның төркеме.Иң өстә уку йортының исеме,уртада реферат, предмет, теманың исеме, астарак рефератны язучының төркеме, исем , фамилиясе, укытучының фамилиясе, инициалы, иң аста уку йортының урнашкан урыны, рефератның язылу елы куела. (1нче кушуымтаны кара)

Икенче биттә рефератның планы бирелә.Кереш һәм йомгаклау өлешенә номер куелмый .Төп өлешнең пунктлары рим цифрлары,ә подпунктлар гарәп цифрлары белән тамгаланалар.Цитатаны үзгәрешсез язырга, куштырнаклар эченә алырга,чыганакка искәрмә (сноска) ясарга кирәк.Реферат кулланылган әдәбият исемлеге белән тәмамлана. Башта чыганаклар (документлар, мемуарлар һәм б.),аннан монографияләр, газета- журналлардагы мәкаләләр, (барысы да алфавит тәртибендә,номерлап языла) санап кителә.

Реферата структура

- Титул бите
- Планы
- Кереш
- Төп өлеш
- Йомгаклау
- Кулланылган әдәбият
- Кушымта

Рефератны бәяләү түбәндәге критерийлар белән бәяләнә:

Эшнең темага төгәл туры килүе – 3 балл;
Теманың тулысынча ачылуы – 5 балл;
Фактик материалларның дөреслеге – 2 балл;
Эчтәлекнең эзлекле булуы – 2 балл;
Рефератны яклау, язылган фикерне төгәл итеп сөйләмдә бирү – 5 балл.

Бәяләү.

- 16 – 17 балл – «5»
- 14 – 15 балл – «4»
- 11- 13 балл – «3»
- 11баллдан түбән булса – “2”

Үтәлү вакыты: Икенче дәрескә алып килергә.

Рефератны яклау.

Студент язылган рефератны укый, кыскача эчтәлеген аңлата. 5 мнут вакыт бирелә.

№ 4. Тема:“Лексика”

Бу темага 2 сәгать бирелә.

Максат:Теманы тирәнтен өйрәнү. Синонимнар, антонимнар, омонимнар, фразеология темаларын үзләштерү, аларны аера белү. Телнең сүзлек составын өйрәнү.

Бирем: “Лексика” бүлегенә презентация ясарга.

Үзлектән эш инструкциясе:

1. Һәр вазыйфаны башкаручы өчен интернет-ресурслар табып, аларны бергә тупларга, ерым бер вкладка итеп сакларга,
2. Веб-мастерга җибәрергә.

Теоретикның мәгълүматлары буенча, презентацияне рәсем, график, диаграмма, таблицалар белән тулыландырырга.

3. Презентациянең төп бүлекләрен билгеләргә, ягъни, структурасын төзергә.
4. Һәр бүлеккә кагылышлы мәгълумат табарга.

5. Презентация ясау өчен "җирлек" әзерләргә, ягъни нинди дә булса бер программа сайлап алырга.
6. Шаблон ясарга, аны уңайлы итеп көйләргә.
7. Материалларны урнаштырырга.
<u>Әдәбият:</u>
“Татар теле ”, 10 кл. Р.С.Абдуллина, Г.М.Шәйхиева, “Мәгариф” нәшрияты, 2006 ел.
<u>Интернет ресурлар:</u>
1. Татар теле һәм әдәбияты — Википедия ru.wikipedia.org›wiki/Татар теле
2. Мин татарча сөйләшәм www.proshkolu.ru
3. Tatar.com.ru: татар теле
<u>Үзлектән эш буенча таләпләр:</u>
1.10 слайд булырга тиеш.
2.Грамматик хаталар булырга тиеш түгел.
3. Презентацияне Microsoft Power Point программасында төзергә.
4.Медиафрагментлар булырга тиеш (аудио, видео, анимация)
<u>Презентацияне бәяләү түбәндәге критерийлар белән бәяләнә:</u>
Эшнең темага төгәл туры килүе – 3 балл;
Теманың тулысынча ачылуы – 5 балл;
Фактик материалларның дөреслеге – 2 балл;
Эчтәлекнең эзлекле булуы – 2 балл;
Рефератны яклау, язылган фикерне төгәл итеп сөйләмдә бирү – 5 балл.
Слайдлар саны 10 булса – 5 балл
Анимация -2 балл
Дөрес фон сайлау 2 балл
<u>Бәяләү.</u>
- 25 – 26 балл – «5»
- 23 – 24 балл – «4»
- 16 - 22 балл – «3»
- 16 баллдан түбән булса – “2”
<u>Үтәлү вакыты</u>: Икенче дәрескә алып килергә.
<u>Презентацияне яклау.</u>
Студент презентацияне компьютерда күрсәтә, кыскача эчтәлеген аңлата.

№ 5. <u>Тема:</u>“Исем”

Бу темага 2 сәгать бирелә.
<u>Максат:</u>Теманы тирәнтен өйрәнү. Исем темасын үзләштерү. Исемнәрнең төрләнеше (килеш, тартым һәм саннарда).
<u>Бирем:</u> “Исем” темасына презентация ясарга.
<u>Үзлектән эш инструкциясе:</u>
1. Һәр вазыйфаны башкаручы өчен интернет-ресурслар табып, аларны бергә тупларга, аерым бер вкладка итеп сакларга,
2. Веб-мастерга җибәрергә.
Теоретикның мәгълүматлары буенча, презентацияне рәсем, график, диаграмма, таблицалар белән тулыландырырга.
3. Презентациянең төп бүлекләрен билгеләргә, ягъни, структурасын төзергә.
4. Һәр бүлеккә кагылышлы мәгълумат табарга.
5. Презентация ясау өчен "җирлек" әзерләргә, ягъни нинди дә булса бер программа сайлап алырга.
6. Шаблон ясарга, аны уңайлы итеп көйләргә.
7. Материалларны урнаштырырга.
<u>Әдәбият:</u>

“Татар теле ”, 11 кл. Ф.С.Сафиуллина, С.М.Ибраһимов, “Мәгариф” нәшрияты, 2006 ел.

Интернет ресурлар:

1. Татар теле һәм әдәбияты — Википедия ru.wikipedia.org›wiki/Татар теле

2. Мин татарча сөйләшәм www.proshkolu.ru

3. Tatar.com.ru: татар теле

Үзлектән эш буенча таләпләр:

1.10 слайд булырга тиеш.

2.Грамматик хаталар булырга тиеш түгел.

3. Презентацияне Microsoft Power Point программасында төзергә.

4.Медиафрагментлар булырга тиеш (аудио, видео, анимация)

Презентацияне бәяләү түбәндәге критерийлар белән бәяләнә:

Эшнең темага төгәл туры килүе – 3 балл;
Теманың тулысынча ачылуы – 5 балл;
Фактик материалларның дөреслеге – 2 балл;
Эчтәлекнең эзлекле булуы – 2 балл;
Рефератны яклау, язылган фикерне төгәл итеп сөйләмдә бирү – 5 балл.
Слайдлар саны 10 булса – 5 балл
Анимация -2 балл
Дөрес фон сайлау 2 балл

Бәяләү.

- 25 – 26 балл – «5»
- 23 – 24 балл – «4»
- 16 - 22 балл – «3»
- 16 баллдан түбән булса – “2”

Үтәлү вакыты: Икенче дәрескә алып килергә.

Презентацияне яклау.

Студент презентацияне компьютерда күрсәтә, кыскача эчтәлеген аңлата.

№ 6. Тема:“Сыйфат”

Программа буенча бу темага 1 сәгать бирелә.

Максат: Теманы тирәнтен өйрәнү. Сыйфат төркемнәрен үзләштерү һәм аларны тасвирлап бирү.

Бирем:“Сыйфатлар”дигән темага таблица төзергә.

Эш тәртибе:

- таблицаның исемен язарга;
- кирәкле әдәбиятны әзерләргә;
- бирелгән текстны игътибар белән укырга
- таблицаны тутырырга

Рефератны оформить итү.

Табылган материалны дөрес итеп таблицага тутырырга, А4 форматта бастырырга. Күләме 2-3 бит булырга тиеш.

Әдәбият чыганаклары:

“Татар теле” дәреслек, 11 кл., Ф.С.Сафиуллина, С.М.Ибрагһимов, Казан, “Мәгариф” нәшрияты, 2006 ел.

- Интернет ресурлар:

1. Татар теле һәм әдәбияты — Википедия ru.wikipedia.org›wiki/Татар теле

2. Мин татарча сөйләшәм www.proshkolu.ru

3. Tatar.com.ru: татар теле

Структурасы:

- Титул бите

- Таблица тутырылган битләр.

Таблицаныбәяләү өчен критерийлар:

№	Критерия билгесе	Методик билге	Югары дәрәҗәдә үтәлгән эш	Уртача дәрәҗәдә үтәлгән эш	Түбән дәрәҗәдә үтәлгән эш
			3 балл	2 балл	1 балл
1	Бирем белән язылган мәгълүмәт туры килү.	Укытучының тикшерүе	Таблицаның эчтәлеге бирем белән туры килә.	Таблицаның эчтәлеге бирем белән туры килә, ләкин кайбер урыннарда хаталар бар.	Таблицаның эчтәлеге бирем белән туры килми.
2	Таблицадагы материал чиста һәм дөрес эшләнелгән	Укытучының тикшерүе	Таблицадагы материал чиста, дөрес, аңлашырлык итеп эшләнелгән, кирәкмәгән материаллар юк.	Таблица материал белән тутырылган, ләкинкирәкмәгән материаллар бар	Студентлар тулы итеп җавап бирмәгәннәр, хаталары бик күп.
3	Оформить итүнең дөреслелеге	Эшне тикшерү	Таблицаныоформить итүе таләпләр белән тулысынча туры килә	Таблицаныоформить иткән хаталар җибәргән.	Таблицаныоформить итүе таләпләрнең кайбер очраклары гына туры килә, граматик хаталар бик күп.

Бәяләү.

- 8 – 9 балл – «5»
- 6 – 7 балл – «4»
- 5 балл – «3»
- 5баллдан түбән булса – “2”

Үтәлү вакыты: Икенче дәрескә алып килергә.

Тикшерү: Таблицаны укып күрсәтергә, телдән сорауларга җавап бирергә.

№ 7.Тема:“Санның грамматик билгеләре”

Бу темага 1 сәгать бирелә.

Максат:Теманы тирәнтен өйрәнү. Сан темасын үзләштерү. Саннарның төркемчәләрен мисаллар ярдәмендә аңлату һәм аера белү.

Бирем: “Санның грамматик билгеләре ” темасына презентация ясарга.

Үзлектән эш инструкциясе:

1. Һәр вазыйфаны башкаручы өчен интернет-ресурслар табып, аларны бергә тупларга, аерым бер вкладка итеп сакларга,
2. Веб-мастерга җибәрергә.

Теоретикның мәгълүматлары буенча, презентацияне рәсем, график, диаграмма, таблицалар белән тулыландырырга.

3. Презентациянең төп бүлекләрен билгеләргә, ягъни, структурасын төзергә.
4. Һәр бүлеккә кагылышлы мәгълумат табарга.
5. Презентация ясау өчен "җирлек" әзерләргә, ягъни нинди дә булса бер программа сайлап алырга.
6. Шаблон ясарга, аны уңайлы итеп көйләргә.
7. Материалларны урнаштырырга.

Әдәбият:
“Татар теле ”, 11 кл. Ф.С.Сафиуллина, С.М.Ибраһимов, “Мәгариф” нәшрияты, 2006 ел.
Интернет ресурлар:

1. Татар теле һәм әдәбияты — Википедия ru.wikipedia.org›wiki/Татар теле
2. Мин татарча сөйләшәм www.proshkolu.ru
3. Tatar.com.ru: татар теле

Үзлектән эш буенча таләпләр:

1.10 слайд булырга тиеш.

2.Грамматик хаталар булырга тиеш түгел.

3. Презентацияне Microsoft Power Point программасында төзергә.

4.Медиафрагментлар булырга тиеш (аудио, видео, анимация)

Презентацияне бәяләү түбәндәге критерийлар белән бәяләнә:

Эшнең темага төгәл туры килүе – 3 балл;
Теманың тулысынча ачылуы – 5 балл;
Фактик материалларның дөреслеге – 2 балл;
Эчтәлекнең эзлекле булуы – 2 балл;
Рефератны яклау, язылган фикерне төгәл итеп сөйләмдә бирү – 5 балл.
Слайдлар саны 10 булса – 5 балл
Анимация -2 балл
Дөрес фон сайлау 2 балл
10.Бәяләү.
- 25 – 26 балл – «5»
- 23 – 24 балл – «4»
- 16 - 22 балл – «3»
- 16 баллдан түбән булса – “2”

Үтәлү вакыты: Икенче дәрескә алып килергә.

Презентацияне яклау.
Студент презентацияне компьютерда күрсәтә, кыскача эчтәлеген аңлата.

№ 8. Тема:“Алмашлыклар”

Бу темага 2 сәгать бирелә.

Максат:Теманы тирәнтен өйрәнү. Алмашлыклар темасын үзләштерү. Төркемнәрен өйрәнү, аларны аера белү.

Бирем: “Алмашлыклар” темасына презентация ясарга.

Үзлектән эш инструкциясе:

1. Һәр вазыйфаны башкаручы өчен интернет-ресурслар табып, аларны бергә тупларга, аерым бер вкладка итеп сакларга,
2. Веб-мастерга җибәрергә.
Теоретикның мәгълүматлары буенча, презентацияне рәсем, график, диаграмма, таблицалар белән тулыландырырга.
3. Презентациянең төп бүлекләрен билгеләргә, ягъни, структурасын төзергә.
4. Һәр бүлеккә кагылышлы мәгълумат табарга.
5. Презентация ясау өчен "җирлек" әзерләргә, ягъни нинди дә булса бер программа сайлап алырга.
6. Шаблон ясарга, аны уңайлы итеп көйләргә.
7. Материалларны урнаштырырга.

Әдәбият:
“Татар теле ”, 11 кл. Ф.С.Сафиуллина, С.М.Ибраһимов, “Мәгариф” нәшрияты, 2006 ел.
Интернет ресурлар:

1. Татар теле һәм әдәбияты — Википедия ru.wikipedia.org›wiki/Татар теле

2. Мин татарча сөйләшәм www.proshkolu.ru
3. Tatar.com.ru: татар теле
Үзлектән эш буенча таләпләр:
1.10 слайд булырга тиеш.
2.Грамматик хаталар булырга тиеш түгел.
3. Презентацияне Microsoft Power Point программасында төзергә.
4.Медиафрагментлар булырга тиеш (аудио, видео, анимация)
Презентацияне бәяләү түбәндәге критерийлар белән бәяләнә:
Эшнең темага төгәл туры килүе – 3 балл;
Теманың тулысынча ачылуы – 5 балл;
Фактик материалларның дөреслеге – 2 балл;
Эчтәлекнең эзлекле булуы – 2 балл;
Рефератны яклау, язылган фикерне төгәл итеп сөйләмдә бирү – 5 балл.
Слайдлар саны 10 булса – 5 балл
Анимация -2 балл
Дөрес фон сайлау 2 балл
10.Бәяләү.
- 25 – 26 балл – «5»
- 23 – 24 балл – «4»
- 16 - 22 балл – «3»
- 16 баллдан түбән булса – “2”
Үтәлү вакыты: Икенче дәрескә алып килергә.
Презентацияне яклау.
Студент презентацияне компьютерда күрсәтә, кыскача эчтәлеген аңлата.

№ 9. Тема: “Фигыль”

Бу темага 1 сәгать бирелә.
Максат:Теманы тирәнтен өйрәнү. Фигыльтемасын үзләштерү. Фигылькатегорияләрен, төркемчәләрен өйрәнүне ныгыту, заманнарын, юнәлешләрен искә төшерү.
Бирем: “Фигыль” темасына презентация ясарга.
Үзлектән эш инструкциясе:
1. Һәр вазыйфаны башкаручы өчен интернет-ресурслар табып, аларны бергә тупларга, ерым бер вкладка итеп сакларга,
2. Веб-мастерга җибәрергә.
Теоретикның мәгълүматлары буенча, презентацияне рәсем, график, диаграмма, таблицалар белән тулыландырырга.
3. Презентациянең төп бүлекләрен билгеләргә, ягъни, структурасын төзергә.
4. Һәр бүлеккә кагылышлы мәгълумат табарга.
5. Презентация ясау өчен "җирлек" әзерләргә, ягъни нинди дә булса бер программа сайлап алырга.
6. Шаблон ясарга, аны уңайлы итеп көйләргә.
7. Материалларны урнаштырырга.
Әдәбият:
“Татар теле ”, 11 кл. Ф.С.Сафиуллина, С.М.Ибраһимов, “Мәгариф” нәшрияты, 2006 ел.
Интернет ресурлар:
1. Татар теле һәм әдәбияты — Википедия ru.wikipedia.org›wiki/Татар теле
2. Мин татарча сөйләшәм www.proshkolu.ru
3. Tatar.com.ru: татар теле
Үзлектән эш буенча таләпләр:
1.10 слайд булырга тиеш.

2.Грамматик хаталар булырга тиеш түгел.

3. Презентацияне Microsoft Power Point программасында төзергә.

4.Медиафрагментлар булырга тиеш (аудио, видео, анимация)

Презентацияне бәяләү түбәндәге критерийлар белән бәяләнә:
Эшнең темага төгәл туры килүе – 3 балл;
Теманың тулысынча ачылуы – 5 балл;
Фактик материалларның дөреслеге – 2 балл;
Эчтәлекнең эзлекле булуы – 2 балл;
Рефератны яклау, язылган фикерне төгәл итеп сөйләмдә бирү – 5 балл.
Слайдлар саны 10 булса – 5 балл
Анимация -2 балл
Дөрес фон сайлау 2 балл
Бәяләү.
- 25 – 26 балл – «5»
- 23 – 24 балл – «4»
- 16 - 22 балл – «3»
- 16 баллдан түбән булса – “2”
Үтәлү вакыты: Икенче дәрескә алып килергә.

Презентацияне яклау.
Студент презентацияне компьютерда күрсәтә, кыскача эчтәлеген аңлата.

№ 10. Тема:“Аналитик, затланышсыз, ярдәмче фигыльләр”

Бу темага 2 сәгать бирелә.

Максат:Теманы тирәнтен өйрәнү. Аналитик, затланышсыз, ярдәмчел фигыльләрне үзләштерү һәм аларны аера белү.

Бирем:“Аналитик, затланышсыз, ярдәмче фигыльләр” дигән темага план төзү.

Әдәбият:
“Татар теле ”, 11 кл. Ф.С.Сафиуллина, С.М.Ибраһимов, “Мәгариф” нәшрияты, 2006 ел.
Интернет ресурлар:

1. Татар теле һәм әдәбияты — Википедия ru.wikipedia.org›wiki/Татар теле

2. Мин татарча сөйләшәм www.proshkolu.ru
3. Tatar.com.ru: татар теле
Эш тәртибе:
- аналитик фигыльләр турында;
- затланышсызфигыльләр турында;
- ярдәмчелфигыльләр турында.

Планны бәяләү өчен критерийлар:
* җөмләләр дөрес итеп төзелгән - 5 балл;
*уй фикерләре тулысынча җиткерелгән булса - 4 балл;
* барлык таләпләр буенча рәсмиләштерелгән булса - 3 балл;
* хаталары булмаса, чиста эшләнсә - 2 балл;
* биремне вакытында бирсә - 1 балл.
Максималь баллар саны: 15.
Бәяләү.
14-15 балл - «5»
11-13 балл – «4»
8-10 балл – «3»
8 баллдан түбән булса – «2»
Үтәлү вакыты: Икенче дәрескә алып килергә.

Тикшерү:

- планны ничек төзүе турында аңлатырга;
- сорауларга җавап бирергә.
Үтәлү вакыты: Икенче дәрескә алып килергә.

№ 11. Тема:“Рәвеш”

Программа буенча бу темага 2 сәгать бирелә.
Максат: Теманы тирәнтен өйрәнү. Рәвештөркемнәрен, төзелешләрен үзләштерү һәм аларны тасвирлап бирү.
Бирем:“Рәвеш”дигән темага таблица төзергә.
Эш тәртибе:

- таблицаның исемен язарга;
- кирәкле әдәбиятны әзерләргә;
- бирелгән текстны игътибар белән укырга
- таблицаны тутырырга

Таблицаныоформить итү.
Табылган материалны дөрес итеп таблицага тутырырга, А4 форматта бастырырга. Күләме 2-3 бит булырга тиеш.
Әдәбият чыганаклары:
-“Татар теле” дәреслек, 11 кл., Ф.С.Сафиуллина, С.М.Ибраһимов, Казан, “Мәгариф” нәшрияты,
2006 ел.
- Интернет ресурлар:
1. Татар теле һәм әдәбияты — Википедия ru.wikipedia.org›wiki/Татар теле
2. Мин татарча сөйләшәм www.proshkolu.ru
3. Tatar.com.ru: татар теле
Структурасы:

- Титул бите
- Таблица тутырылган битләр.

Таблицаныбәяләү өчен критерийлар:

№	Критерия билгесе	Методик билге	Югары дәрәҗәдә үтәлгән эш	Уртача дәрәҗәдә үтәлгән эш	Түбән дәрәҗәдә үтәлгән эш
			3 балл	2 балл	1 балл
1	Бирем белән язылган мәгълүмәт туры килү.	Укытучының тикшерүе	Таблицаның эчтәлеге бирем белән туры килә.	Таблицаның эчтәлеге бирем белән туры килә, ләкин кайбер урыннарда хаталар бар.	Таблицаның эчтәлеге бирем белән туры килми.
2	Таблицадагы материал чиста һәм дөрес эшләнелгән	Укытучының тикшерүе	Таблицадагы материал чиста, дөрес, аңлашырлык итеп эшләнелгән, кирәкмәгән материаллар юк.	Таблица материал белән тутырылган, ләкинкирәкмәгән материаллар бар	Студентлар тулы итеп җавап бирмәгәннәр, хаталары бик күп.
3	Оформить итүнең дөреслелеге	Эшне тикшерү	Таблицаныоформить итүе таләпләр белән тулысынча туры килә	Таблицаныоформить иткән хаталар җибәргән.	Таблицаныоформить итүе таләпләрнең кайбер очраклары гына туры килә,

					граматик хаталар бик күп.

Бәяләү.
- 8 – 9 балл – «5»
- 6 – 7 балл – «4»
- 5 балл – «3»
- 5 баллдан түбән булса – “2”

Үтәлү вакыты: Икенче дәрескә алып килергә.

Тикшерү: Таблицаны укып күрсәтергә, телдән сорауларга җавап бирергә.

№ 12. Тема:“Хәбәрлек һәм модаль сүзләр. Аваз ияртемнәре”

Программа буенча бу темага 2 сәгать бирелә.

Максат: Теманы тирәнтен өйрәнү. Хәбәрлек һәм модаль сүзләрне аера, төркемли һәм аларны тасвирлап бирү.

Бирем:“Хәбәрлек һәм модаль сүзләр. Аваз ияртемнәре” дигән темаларны конспектларга.

Эш тәртибе:

1.Конспектланучы теманың исемен, чыганагын язарга онытмагыз.
2. Төп эчтәлегенә төшенеп, текстны берничә тапкыр укып чыгыгыз.
3. Конспектның нигезен – планын төзегез.
4. Конспектлаганда, юл читендә өстәмә язулар (аңлатмалар, искәрмәләр һ.б.) өчен киң ара калдырыгыз.
5. Исегездә тотыгыз: конспекттагы аерым фразалар, хәтта сүзләр дә зур әһәмияткә ия.
6. Текстны яхшырак аңлау өчен, эчтәлекне үз сүзләрегез белән язып бару яхшы.
7. Сызу, кыскартуларның, шартлы билгеләрнең үзегезгә уңайлы системасыннан файдаланыгыз. Ул сезгә вакытыгызны янга калдырырга ярдәм итәр.Әдәбият чыганаклары:

-“Татар теле” дәреслек, 10 кл., Р.С.Абдуллина, Г.М.Шәйхиева, Казан, “Мәгариф” нәшрияты, 2006 ел.

- Интернет ресурлар:

1. Татар теле һәм әдәбияты — Википедия ru.wikipedia.org›wiki/Татар теле
2. Мин татарча сөйләшәм www.proshkolu.ru
3. Tatar.com.ru: татар теле

Конспектныбәяләү өчен критерийлар:

* конспектның эчтәлеге, план буенча туры килүе - 3 балл;
* аңлатмалар, искәрмәләр булу, нәтиҗәләр чыгарылган булса- 5 балл;
*уй фикерләре тулысынча җиткерелгән булса - 3 балл;
* схемалар, таблицалар булса - 1 балл;
* барлык таләпләр буенча рәсмиләштерелгән булса - 1 балл;
* грамматик хаталары булмаса- 1 балл;
* биремне вакытында бирсә - 1 балл.

Максималь баллар саны: 15.

Бәяләү.
14-15 балл - «5»
11-13 балл – «4»
8-10 балл – «3»
8 баллдан түбән булса – «2»

Үтәлү вакыты: Икенче дәрескә алып килергә.

Тикшерү:
- кыскача телдән эчтәлеген сөйләргә;
- сорауларга җавап бирергә.

Кушымта №1

Кайбер төрләргә кагыйдәләр

Реферат

Реферат – бер яки берничә әсәрне бәйләнешле һәм кыскача сөйләү, язу, ягъни реферат – фикер алышуга тәкъдим ителгән язма сочинение. Реферат актуаль темага язылса, ул мәктәп кысаларыннан да чыгып китәргә мөмкин. Шуңа күрә ул еш кына ирекле темага язылган өй сочинениесен хәтерләтә.

Реферат язганда, түбәндәге тәкъдимнәрдән файдаланырга мөмкин

1. Әсәрләрне тирән белүеңне күрсәт.
2. Моңа кадәр кулланылмаган терминнар бар икән, аларны куллану мәгънәсен аңлат.
3. Сноска (астөшермә), цитаталарны бирү кагыйдәләрен сакла.
4. Таблица, схема, санлы мәгълүматлар урынына алардан чыга торган нәтиҗәләрне күрсәт.
5. Рефератны кыскача гомуми нәтиҗә ясау белән тәмамла.

Конспект

Әгәр дә публикациянең темасы, авторның гадәти булмаган стиле кызык тоела икән, эчтәлегенә яхшырак төшенү өчен, сез аның **конспектын** төзи аласыз.
Конспект ул — нәрсәнең дә булса кыскача язма эчтәлеге.
Мисал өчен конспектның төрләрен китерәбез:
1. План-конспект. Мондый конспектны язганда, башта текстның планы төзелә, аннан соң аның аерым пунктлары мөһим язмалар, комментарийлар белән үстерелә. Болар цитаталар яки ирекле язылган аңлатмалар булырга мөмкин.
2. Тематик конспект. Мондый конспект бер темага караган берничә чыганак белән эшләгәндә языла.
3. Текстуаль конспект. Әлеге төрдәге конспект бер тексттагы цитаталарны берләштерүдән барлыкка килә.

Конспектны ничек төзергә?

1. Конспектны нинди максат белән язуыгызны күз уңында тотыгыз.
2. Материал белән беренче тапкыр танышканда, аны төп мәгънәви өлешләргә бүлегез, төп фикерләрне, нәтиҗәләрне аерып чыгарыгыз.
3. План-конспект төзесәгез, аның пунктларын формалаштырыгыз, аларны ачу өчен нәрсәләрне кертергә кирәклеген ачык итеп күз алдына китерегез.
4. Материалның иң мөһим урынарын (тезисларны) эзлекле һәм мөмкин кадәр кыска итеп, үз сүзләрегез белән аңлатыгыз яки цитаталар кулланыгыз.
5. Конспектта төп фикерләр генә түгел, шулай ук нәтиҗәләр, конкрет фактлар һәм тәфсилле итеп язылмаган мисаллар да кулланыла.
6. Конспект төзегәндә, аерым сүзләр, хәтта җөмләләрне дә кыскартып язарга, мөһим (“ачкыч”) сүзләрне генә язып алырга да, цитаталау урынына, битләргә сылтамалар (битләрен күрсәтеп) гына куярга да, шартлы билгеләр кулланырга да ярый.
7. Конспектыгызны укырга уңайлы булсын өчен, абзацларны төрлечә (“баскычлап”, сызып, төсле каләмнәр, фломастерлар кулланып, ягъни бизәп) язарга тырышыгыз.
8. Язганда, җөмлә формаларын үзгәртегез. (“Автор ... дип уйлый (саный)”, “түбәндәгеләргә игътибар итә: ...” һ.б.ш.) Бу алым сезгә фикерне кыскарак белдерергә ярдәм итәр.
9. Үз бәяләмәләрегез, сорауларыгыз, фикерләрегезне поляга языгыз. Алар аерылып торсын.

Кушымта №2

Рефератның титул бите.

Татарстан Республикасының мәгарифһәм фән министрлыгы
“Түбән Кама эретеп ябыштыру -монтажлау көллияте” дәүләт автоном һөнәри белем учреждениесе

Татар теленнән Р Е Ф Е Р А Т
ТЕМА: “Рун, уйгур, гарәп язуы, кирилица”

Рефератны эшләде:
СПД -3 төркеме студенты
Зарифуллин Н.С.
Җитәкче:
Татар теле укытучысы
ХайрутдиноваЗ.Р.

Түбән Кама
2016